

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת בשלח

ביטול לה' או שירה לה'?

על ההבדל בין יציאת מצרים לשירת הים, בין גאולה שמיימית לבחירה ושמחה בה' – ואיך אפשר כל יום לשיר שירה?

מידי יום ביומו במהלך התפילה, אנו מזכירים את יציאת מצרים ואומרים את שירת הים. כדי להבין את משמעותם הפנימית, חשוב לשים לב למיקום השונה שלהן בתפילה: את יציאת מצרים אנו מזכירים בתוך קריאת שמע, ואילו את שירת הים אנו אומרים כהכנה לתפילת העמידה, בברכת הגאולה (כאשר עוד לפני כן אנו אומרים את שירת הים במלואה בפסוקי דזמרה).

הבדל זה מלמד כי יציאת מצרים נוגעת לתוכן הפנימי של קריאת שמע, בעוד ששירת הים קשורה לתנועה הנפשית של האדם העומד להתפלל. כדי להבין זאת, עלינו להתבונן: מה פועלת בנו יציאת מצרים, ומה מוסיפה עליה השירה?

יוצאים מה-'מצרים' שלנו

יציאת מצרים, ביסודה, אינה מהלך שאנו יכולים לחולל בעצמנו. האדם מרגיש כלוא בתוך ה-'מצרים' שלו – בתוך הרגלים, דחפים או תאוות – ואין לו את הכוח לחלץ את עצמו מתוך עצמו. חז"ל ביטאו זאת בקיצור: 'אין חבוש מוציא עצמו מבית האסורים'. הדבר דומה לאדם השוהה בחלל; ללא כוח חיצוני שימשוך אותו, הוא לא מסוגל לזוז מעבר לגבולות גופו המצומצם.

היחיד שיכול להוציא אותנו מהכלא של עצמנו הוא הקדוש ברוך הוא. ביציאת מצרים ה' מגלה לנו מבט חדש: הוא מראה לנו שכל המציאות, ואנחנו בתוכה, מאוחדת איתו. זו הסיבה שיציאת מצרים שלובה בקריאת שמע; כשאנו מכריזים 'ה' אחד', אנו מגלים את אחדות ה' שמאפשרת לנו לצאת לחירות.

ומה עם הקיום שלנו?

אך גם לאחר שיצאנו ממצרים, משהו עדיין חסר. אם ה' אחד והכל חלק ממנו, היכן אנו נמצאים? האם הקיום שלנו מתבטל לחלוטין? האם אין מקום למציאות שלנו בתוך אחדות ה'?

כאן בדיוק נכנסת שירת הים. בשירה זו, אנו כבר לא רק מתבטלים מול מציאות ה', אלא אנו פונים אליו מתוך המקום שלנו, מדברים איתו ו'שרים' לו.

ניתן לראות בכך שני שלבים בגאולה: בשלב הראשון, ביציאת מצרים, ה' מגלה את אחדותו ובכך הוא מוציא אותנו מהמגבלות הפנימיות שלנו. בשלב זה אנו מגלים שה' אחד, ואנו 'נבלעים' בתוכו. אולם בשלב השני, בשירת הים, ה' מבקש מאיתנו שנפנה אליו ונתקשר איתו דווקא מתוך המציאות שלנו. זו הסיבה ששירת הים היא הכנה לתפילה. התפילה היא שיא הקשר, דו-שיח חי בינינו לבין הקדוש ברוך הוא. דרך התפילה אנחנו פונים אליו, מדברים איתו, והוא מקשיב ונענה לנו.

עשה פלא

התהליך הנפשי שעובר עלינו מיציאת מצרים ועד לשירה על הים, מתואר בדיוק רב בפסוק שאנו אומרים בכל יום בברכת הגאולה: "מִי כְמֹכָה בְּאֵלֶם ה' מִי כְמֹכָה נֶאֱדָר בְּקִדְשׁ נִזְרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פֶלֶא'.

חלקו הראשון של הפסוק מבטא את שלב יציאת מצרים: 'מִי כְמֹכָה בְּאֵלֶם ה'... נֶאֱדָר בְּקִדְשׁ'. במכות מצרים ובשידוד מערכות הטבע, ה' גילה לנו שאין עוד מלבדו ודבר אינו יכול לעמוד מולו. ההכרה הזו יוצרת תחושה של 'נִזְרָא תְהִלַּת' – יראה עמוקה שגורמת לנו להרגיש שאין לנו מקום להלל או לשבח, כי המציאות שלנו מתבטלת לגמרי מולו.

אך כאן מתרחש ה'עֲשֵׂה פֶלֶא'. הפלא הגדול של קריעת ים סוף הוא הגילוי שעל אף אחדותו המוחלטת, ה' חפץ בקיומנו. ה' נותן לנו מקום, רוצה בנו ובמציאות שלנו, ומאפשר לנו לעמוד מולו ולשיר לפניו מתוכנו.

אז ישיר – לשון עתיד

"שירת הים נפתחת במילים: 'אֶז יִשִּׁיר מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל'. מלשון העתיד, 'ישיר', במקום 'שר', חז"ל לימדו אותנו רמז חשוב: 'אז שר לא נאמר, אלא אז ישיר, לעתיד לבא עתידין ישראל לומר שירה לה'".

רמז זה מלמד אותנו ששירת הים אינה רק אירוע מהעבר, אלא תנועה מתמדת שמתרחשת בכל רגע בחיינו. כשם שאנו מצווים לראות את עצמנו כאילו יצאנו ממצרים בכל יום ויום, כך גם השירה אינה מוגבלת לזמן עבר. היא על העתיד, כלומר על מה שמתרחש תמיד: היכולת היומיומית שלנו לפנות אל ה', לשיר לו ולדבר איתו מתוך המציאות שלנו.

מעבר לכך, חז"ל מוסיפים ואומרים שהביטוי 'אז ישיר' בלשון עתיד הוא גם המקור ללימוד תחיית המתים מן התורה. לפי הבנה זו, בכל עת שיהודי מצליח לשיר לה', הוא בעצם פועל פעולה של תחיית המתים.

מהי תחיית המתים? זו היכולת להפוך משהו שהיה דומם וכבוי למשהו חי ופועם. כאשר האדם שר לה', הוא מחיה את המציאות ה'מתה' והכלואה שבתוכו והופך אותה למציאות חיה ו'מנגנת'. בניגוד ליציאת מצרים, שהיא פעולה עוצמתית המגיעה 'מלמעלה' מהקב"ה ובה אנו מתבטלים אליו, שירת הים היא פעולה שנובעת מתוכנו, 'מלמטה'. היא מלמדת אותנו שיש חלק אלוקי בתוכנו, שעל ידו אנו יכולים להחיות את עצמנו ולשיר לה' מתוך המציאות שלנו.

שבת שלום!

בית המדרש 'עוד יוסף חי'

